

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 26

פרשת פינחס מברכין חדש אב ה'תשפ"ה

פרשת פינחס

וְאָמַרְתָּ לְהָאֵלִים זֶה הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לַיהוָה
כְּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלֵה תִמְדִּיר:

קרבנות המוספים. בפרשת השבוע אנו קוראים על מצוות הקרבת קרבן תמיד, ועל כל קרבנות המוספים החל ממוסף של שבת, מוסף של ר"ח, ומוספי כל המועדות. אתיחס כאן לנקודה מסוימת בשינוי לשון הפסוקים. שמת לי לב לכך בתחלת השבוע, העלתי השערה מסוימת, ובקשתי לשימוע את חוות דעתו של הרב יואל בן נון שליט"א המומחה בכגון דא, אשר שמע את הדברים והוסיף עליהם מעט.

את קרבן התמיד מקריבים בכל יום. בשבת, בר"ח ובמועדים מוסיפים עליו את קרבנות המוספים. פרט זה נכתב בתורה בפרשיות כל המוספים. אמנם, יש הבדל בלשונות הפסוקים.

על עולת התמיד או מלבד עולת התמיד

במוסף של שבת: **עֹלֹת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ עַל-עֹלֹת הַתִּמְדִּיר וְנִסְכָּה:**

במוסף של ר"ח: **וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת לַיהוָה עַל-עֹלֹת הַתִּמְדִּיר יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו:**

על מוסף שבת ועל מוסף ר"ח נאמר על עולת התמיד.

במוסף של פסח: **עַל יוֹט רֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח נֹאמַר:**

מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתִּמְדִּיר תַּעֲשׂוּ אֶת-אֵלֶּה:

אך על שאר ימי הפסח נאמר:

כְּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שֶׁבַעַת יָמִים ... עַל-עֹלֹת הַתִּמְדִּיר יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו:

בפסח אם כן יש חילוק: ביום ראשון (שהוא העיקר. ועי' מה שכתבתי על כך בעלון מס' 11 עלון חוה"מ ושביעי של פסח), עליו נאמר **מלבד**. בשאר ימי הפסח (שחמשה מהם אינם **מקרא קדש**) נאמר **על**.

מכאן והלאה, במוספי שאר המועדות (חג השבועות, ר"ה, יוה"כ, ובכל אחד מימי חג הסוכות, וכן בשמיני עצרת), תמיד נאמר **מלבד**.

נעיין בשלשת המוספים בהם נאמר 'על':

מוסף של שבת: שני כבשים בלבד. כלומר: חוץ ממה שמקריבים שני כבשים, אחד לתמיד של שחר ואחד לשל בין הערבים, מקריבים עוד שני כבשים לקרבן מוסף. מובן אם כן שהתורה תכתוב כאן 'על'. על שני הכבשים של כל יום, מוסיפים בשבת עוד שני כבשים, שסדר עבודתם זהה לסדר עבודת שני הכבשים הקרבים בכל יום.

מוסף של ראש חודש: כאן אנו מגיעים לשינוי נוסף: בכל המועדות מובן לכל הקורא שה'מלבד' הולך על כל המרכיב את המוסף. כלומר: כל הקרבנות הללו הם מלבד עולת הבקר. אך בר"ח נמצא לשון שלא נמצאת במועדים האחרים.

וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם תִּקְרְבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שֶׁבַעַת תְּמִימִם: ... זֹאת עֹלֹת חֲדָשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה: כלומר: אלו הם מרכיבי קרבן העולה של ראש חודש. אך הנה עוד קרבן: וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת לַיהוָה עַל-עֹלֹת הַתִּמְדִּיר יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו: אחרי שפירט את קרבן המוסף, מוסיף את שיעיר החטאת המכפר על טומאת מקדש וקדשיו. ועל כך כותב: **על עולת התמיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו בלשון יחיד.** משמע קצת שרק הוא הנוסף על עולת התמיד. בשאר המוספים די ברור מלשון הכתוב שה'מלבד' הולך על כל חלקי המוסף. אמנם, גם בשאר ימי הפסח כתב לשון יחיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו, אך שם כתב כן על כאלה תעשו ליום שבעת ימים **לחם אשה וגו'.**

מוסף של פסח: כפי שכתבתי לעיל, בפסח מצינו חילוק: על ביום הראשון - שהוא העיקר - כתב: **מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתִּמְדִּיר תַּעֲשׂוּ אֶת-אֵלֶּה:** ועל שאר ימי הפסח כתב **על עולת התמיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכָּו:** יש לשים לב לפרט נוסף: גם כאן וגם בתורת כהנים, וגם במשנה תורה, רק אחרי שפרט עניין ששת הימים הראשונים כתב על היום השביעי שהוא מקרא קדש או: **עצרת.**

עניין המוספים-האספות העם. לפני שנגש לדון על גדרו של ר"ח, אקדים הקדמה קצרה: הרב יואל בן נון האיר והעיר בעניין זה: עניין המוספים הוא ההתאספות של עם ישראל. בחומש ויקרא למדנו על המועדות, וכאן בפרשת פנחס אנו לומדים על מוספי המועדות. הרב בן נון נתן כאן הגדרה נוספת: קדושה פנימית-בפרשת המועדות שבתורת כהנים, שם מבואר עניין המועדים עצמם. וקדושה חיצונית בפרשתנו בה מבוארים המוספים שעניינם כאמור האספות העם. הגדרה כזו נמצאת לגבי כמה עניינים הנשלמים בחומש הפקודים.

ראש חדש בהלכה ובמנהג. ראש חדש אינו 'מקרא קדש' ומותר בעשיית מלאכה, אך מאז ומתמיד היו מסמלים אותו בצורה חגיגית. נביאים נזכר שהיו נאספים ל'זבח' (לא מחייב שתמיד היה זה מעמד של אכילת קרבן. יתכן שמדובר גם בסעודה של אכילת בשר חולין). בראש חדש היו רגילים להתאסף אצל החכמים, כמו שמצינו למשל: מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת. וכן והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר יי"ש.

ציון 9: בעניין זה מוקלסת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079. כמ"כ אשתדל בל"נ להקליט תגובות להערות הקוראים. שלוחה 1: מאמרי המשך והרחבה לדברים שבעלון, ותגובות להערות. שלוחה 8: ניתן להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקול).

נוסף על כך: הרב יואל בן נון מחדש כי נהגו לא לעשות מלאכה בראש חדש (כפי שניתן ללמוד מכמה מקורות במשנה ובתלמוד (כמו למשל לגבי טעם קריאת ד' קוראים בר"ח)). מנהג זה נהג לפי דבריו עד מלחמת החשמונאים. היוונים שגזרו על קידוש החדש, גזרו כמובן גם על כל מנהגי ראש חדש, אלא שבניגוד לשבת קדש האסורה מדאורייתא בעשיית מלאכה, על מנהג ביטול מלאכה בר"ח לא מסרו נפש, וכך כנראה התבטל המנהג הזה (אולי במקום אחר אתייחס למנהג הנשים בר"ח. גם מנהג זה אינו נוהג כיום עד כמה שידוע לי).

לפי זה ניתן לבאר כך: בראש חדש אמרה התורה ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ונו' ומפרטת את קרבנות המוספים של היום. אחרי פירוט המוספים נתייחד מקום לשעיר חטאת המכפר על טומאת מקדש וקדשיו. יתכן שטעם הקרבן הזה בראש חדש הוא כי אז היו רגילים להאסף (אף שאין אז חיוב לעלות לרגל. אך כך היה המנהג), ולכן עליו אומרת התורה על עלת התמיד יעשה ונסכו, כלומר הוא נוסף על קרבן תמיד של כל יום, אף שראש חדש אינו מקרא קדש ואינו אסור בעשיית מלאכה.

הוא הדין לגבי פסח: יום ראשון של פסח הוא מקרא קדש ואסור בעשיית מלאכה. יום זה הוא היום העיקרי של החג (בניגוד לחג הסכות, עליו נאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים). על קרבנות המוספים של יום ראשון של פסח, נאמר מלבד, כי קרבנות המוסף מיוחדים ליום הזה שיש בו איסור מלאכה ונקרא מקרא קדש. קרבנות המוספים נוספים על התמיד של כל יום, אך גם נפרדים ממנו.

על שאר ימי הפסח נאמר על, כי ימי חול המועד נספחים ליום הראשון של פסח, למרות שיש בהם מעלה. אך עדיין אינם נקראים מקרא קדש, אין בהם קרבנות מיוחדים אלא את אותן קרבנות שהקריבו ביום הראשון. איסור מלאכה בחול המועד, "א שהוא מדרבנן, ואף למ"ד דאורייתא, הרי איסור מלאכה בחול המועד אינו כאיסור מלאכה בר"ט (שביעי של פסח הוא אמנם יו"ט, אך הוא 'נספח' ליום הראשון יחד עם חמשה ימי חול המועד).

ראש חדש מקודש משבת. לפי זה יבואר מה שהוקשה לי כבר שנים רבות: בפרק כל התדיר (זבחים צ:) הסתפקו תדיר ומקודש איזה מהם קודם. אחת מהראיות שהביאו היא: ת"ש מוספי שבת קודמין למוספי ראש חדש. וממה שהקשו ומה שתרצו שם, מוכח שראש חדש עצמו מקודש משבת. והנה, רש"י מפרש: מוספי ראש חדש מקודשים משל שבת דאקרי מועד והשיטה מקובצת גורס שם עוד: דאית ביה שיעיר חטאת המכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

בעניין קדושת ראש חדש יותר משבת, ראיתי מי שרצה לומר שרק בזמן שבת המקדש קיים ר"ח מקודש יותר (וזה מה שרמז רש"י לפי גרסת השיט"מ), אך קצת קשה לקבל הסבר זה. לכן צ"ל שאה"נ ראש חדש מקודש יותר משבת בבחינות מסוימות (אולי גם כאן אפשר לפרש מצד הקדושה החיצונית הכוללת האספות העם בראש חדש).

עכ"פ, לפי זה ניתן לבאר העניין כך: ראש חדש מקודש יותר, כיוון שיש בו שעיר חטאת. טומאת מקדש וקדשיו מצויה יותר כשיש התאספות של העם במקדש. וזה מה שמייחד את ראש חדש. לכן על שעיר חטאת אמרה התורה על עלת התמיד. כי הרי זהו יום שאינו מקרא קדש ושווה כמעט ליום חול. שעיר חטאת נוסף כאן על קרבן התמיד הרגיל בכל יום.

והנה, במסכת סופרים פרק כ' ה"ז: אמרו: החזן צריך לומר אתה קדוש בשמנה עשר של חנוכה וכן בראשי חדשים וכן בחולו של מועד מפני שכתוב בהן עולת תמיד. ותני רבי חייא כל יום שאין בו מוסף אין בו קדוש חוץ מן החנוכה שאע"פ שאין בה מוסף יש בה קדוש מפני מה שיש בה הלל. הגר"א גורס כאן על עולת תמיד. הלכה זו נוגעת למנהג בני ארץ ישראל הקדום שאמרו קדושה (על ביאור 'אתה קדוש' הנכתב כאן, עמדתי בעלון החדשי סיון ח"ב ה'תשפ"ד (עלון מס' 18) במדור דבר יום ביומו) רק ביום שיש בו מוסף. המנהג נזכר בתוספות בסנהדרין לז: בשם מדרש המובא בתשובות הגאונים. אלא ששם נזכר שאמרו קדושה רק בשבת.

ולפי דברינו נראה ביאור ההלכה שבמ"ס: כאמור, לפי מנהגם אמרו קדושה בשבת ויו"ט. במסכת סופרים מבואר שאף בראש חדש ובחזה"מ אמרו מפני שכתוב בהם על עולת תמיד. כי לר"ח ולחזה"מ (צ"ל שמדובר בחזה"מ פסח, בו א"א הלל מצד הדין), יש בכל זאת יחודיות, כי הרי יש בהם מוסף, אם כי מצד יחודיותו של היום לא אמרה בו התורה 'מלבד עולת' אלא רק 'על עולת'. אך בעצם קרבן המוסף סגי.

החזרת עטרה לישנה בקיום סעודות ראש חדש. כאן המקום לעורר על החזרת עטרה לישנה בקיום סעודות ראש חדש, וציון ראש חדש כראוי. בזמננו רגילים בקהלות שונות לקיים סעודות והילולות בימים שונים בשנה, לחלק מאותן שמחות ניתן למצא מקור כלשהו. אך ודאי שאת ראש חדש יש לזכור ולסמל הרבה יותר מאותם ימים שיתכן שיש בהם טעם...

להערות והארות בעניין העלון: יחזקת ניצחון קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com.
לתרומות: ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס בקופה: 'עדת יראים-אושריך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

**זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושריך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):
תענית י"ז בתמוז: מנחה: 7:00 (סליחות במנחה, כפי הזמן). לגבי שחרית תבא א"ה הודעה נפרדת.**

**פרשת פנחס ופרשת מטות-מסעי: מנחה בחול: 7:30. מנחה עש"ק ובשב"ק: 6:55. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:10.
יבנה המקדש: פנחס: כהונה: מלכיה. לוי: נתניהו. שיר: ל. ומי כמכה. מט"מ: כהונה: מִיָּמֵן. לוי: בְּקִיָּהוּ. שיר: ד. והבאר.
בימי בין המצרים: בכל יום כ-5 דק' לפני מנחה, אומרים מעט קינות**

כוס תנחומים לידידנו הרב אליה שוקר שליט"א מחשובי המתפללים בקהלתנו
בפטירת אביו הרה"ג מנחם ב"ר סולמן זצ"ל.

לע"נ

הרה"ג מנחם ב"ר סולמן שוקר זצ"ל

אשר מנעוריו מסר נפשו על לימוד התורה.

העמיד הדת על תלה בענייני שחיטה ועוד, והעמיד אלפי תלמידים.

לא החזיק טיבותא לנפשיה, האיר פנים לכל יהודי, והתנהג בצניעות וענווה כל ימיו,
עבד את ה' בשמחה כראוי בקיום כל מצוות התורה ללא כל פשרות וללא פניות.

נלב"ע ביום אר"י בתמוז